

UJ KELET

KEZDŐ-POLITIKAI-NAPILAP

Masaryk

Ki hitte volna egy emberélettel ezelőtt, amikor a morvaországi Gödingben Masaryk császári uradalmi kocsis házában családi esemény történt, hogy az egy nemzet öröme-séménye. A gödingi kocsis és felesége, a morva-kopcsányi családian se kevésbé, se jobban nem örült az újszülöttnak, mint más szülő s a plébános, aki beírta az anyakönyvbe kettős keresztnevét: Garrique Tamás és születésnap-ját: 1850 március 7., azzal a megszokott gépiességgel cselekedte ezt, amivel a többi szegény béresgyerek és kocsisgyerek adatait lajstromozta. Csak később figyelt fel a jó öreg plébános, hogy a kis Tamás az iskola primitív tudományát szedte magába: „Ebből a fiúból ember lesz, ezt taníttatni kell.” A szegény kocsis ráköltötte kis megtakarított pénzét, amíg bírta. Amikor kifogyott az anyagiakból, elvitték a gyermeket Bécsbe, egy jóra való német családdhoz, ahol az anya leánykorában szolgáloskodott: ott kisütötték, hogy az erőteljes fiú kovácsmesternek való. Wienben akkor már gépeikkel dolgozott a kovács s a gép a maga holt mechanizmusával sehogysa volt inyára az uradalmi kocsis fiának. Hazament Gödingbe, beállt az urasági kovácsokhoz, a nagy nyitott műhelybe, ahol szabadon futta a lángot a fújtató s az ülőn hatalmas kalapácsok zengtek-bongtak és puhították-görbítették a szögnek-páthónak való puhavast: Itt inaszkodott az értelmes Garrique Tamás, aki két realiskolai év után került a műhelybe, itt szedte magába acéloszó erejét, azokat az első impressziókat, amelyek később egész élete munkásságán urra lettek. Nem maradt meg kovácsnak, a plébános csökönyös jövőbelátása kiragadta a szikrára röpködő vasszilánkok mesepalotájából, ki az iskolák szűkebb életébe, ahonnan a nyugtalan vérű fiú nem egyszer visszavágyik szabadabb pályájára. Egyik iskolából a másikba dobódik, nem nagyon tűri a tanárok pedantériáját, sokat tanul autodidakta-módon s mire harminckétéves, meghívják a prágai egyetemre rendkívüli tanárnak.

Tudós és humanista: így is nagy emberi lélek. De ami igazán naggyá teszi: politikai pályafutása. A háború első évében, ezékelenc-százötvenöt elején menekülni kénytelen, mert Prágában konspirál a császári ház és a monarchia ellen s életre-halálra keresik. Nem visz magával semmit, csak nemzete roppant szere-tetét, professzori tudását és erős akaratát. Nyilván a gyerekkori kovácsmesterség tanul-mányai dolgoznak benne a legerősebben, mert amit odakünn külföldön csinál, a csodakovács munkája. Erős kézzel kovácsolja egybe a földön szétszóró cseheket egyetlen nemzeti egy-ségbe, amelyre később az egész világ felfigyel. Ki tudta azelőtt, létezik-e valahol a csehszlo-vák nemzet? Nehány külön humanista, kis nepek barátja. Masaryk a filozófia tanára összeáll Budas tanárral és Stefanik csillagász-szal, megcsinálja Párisban a cseh nemzeti ta-nácsot. Atmegy Londonba, Londonból Kievbe, Kievből Moszkvába, innen Pétervárra, megszer-vezi a cseh légiónkat, átevez Amerikába, megnyeri Willson a cseh nép ügyének. Közel van a hetven-hez, de fáradhatatlan. Elismerteti a cseh nem-zet életjét, megtervezi Csehszlovákia határait, verekszik, toboroz, hadsereget szervez, harcol Szibériában és harcol francia földön, miglen tízhét decemberében az antant hivatalosan propagálja a cseh légiónkat. Az antantnak csak győznie kell és Csehszlovákia megszületett. És az antant győz.

A nagy államférfi azzal válik naggyá, ha az ügye győzött. Masaryk nem volt kényte-len egy bukás tragikumát magávénni: ő jól számított, amikor nemzetét és országát az antant győzelmére alapozta. De Masarykot, a tudóst és a filozófust, nem vakította el a hatalom és az elért cél. Megmaradt józannak és embernek. A csehszlovákok s Husz Jánosa talán még nagyobb embernek, mint politikus-nak. Híve a tökéletes embernek, annak a demokráciának, amely hasonló az emberi szer-vezet belső demokráciájához, amelyről persze tudja és most szlovenszkoí diadalutján nyíltan

be is vallja, hogy elérhetetlen. De „komolyan igyekszem azon, hogy minden polgár egyforma bánásmódban részesüljön.” Mint nagy huma-nista ezeket írja: „A szociális-kérdést meg-oldani annyi, mint minden ember szívét és agyát felvilágosítani és felmelegíteni. A szociális-kérdés az erkölcs-erkölcstelenség, a hatalom és az alkotó humanizmus kérdése.” Nem csoda, hogy a nép szereti és bizik benne s a célnál újabb célt keres: a munkát és a fejlődést; nemcsoda, hogy az ország erősödik s a pénze egyre többet ér — ahol Masaryk az államfő, ott csak előre lehet.

Merénylet a magyar nemzetgyűlésen

Öt lövés az ülésteremben — A golyók senkit sem találtak
A cenzura tulkapásai és a kijárási panama

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Budapest, szept. 26. A magyar nemzet-gyűlés szombati ülésén revolveres merénylet kíséreltek meg, állítólag a legitimisták vezeterei ellen. Egy fiatal ember, akiről később kiderült, hogy Kövér Ibrahim György volt főhadnagy,

az első emeleti erkélyről öt-ször az ülésterembe lőtt.

A golyók célt tévesztettek és az elnöki asztal mellett csapódtak le a padozatra. Az üléste-remben nagy izgalom támadt, a merénylet egy detektiv fegyverezte le és bevitte a háznagyi irodába, ahol Bethlen István miniszterelnök és Ráday belügyminiszter hallgatta ki. Az egész kihallgatás alatt rendkívül izgatottan viselkedett. Kijelentette, hogy

tettét politikai cselekedet-kö-vette el, mert ő köztársasági és úgy látja, hogy a legitimis-ták újra háborút akarnak

és vissza akarják hozni Károly királyt. Személyi adataiból megállapították, hogy kadetiskolát végzett, főhadnagyi rangig vitte, de még a háború előtt nyugdíjazták és akkor levelezői állást vállalt. A háborúban frontszol-gálatot teljesített, majd orosz fogságba került. Viszonylagos ut utáni Japánban és Kinán ke-reesztült szökött haza. Felesége és tíz éves leá-nya van, akik tőle különváltak Csehszlovákia-ban élnek. A rendőrségi vélemény szerint teljesen beszámítható.

Más budapesti hírforrás szerint Kövér Ibrahim György a különítmények szolgálatában állott és Héjjas Iván szűkebb környezetéhez tartozott. Ezt a feltevést azonban mindeztideig semmi sem igazolta. A merénylet után az ülést nagy izgalomban folytatták.

Tulajdonképpen Andrássyt akarta agyonlőni,

de Andrássy kiment a teremből és így csakis Rakovszkyt vehette célba. Már előzőleg fenye-gető leveleket küldött a legitimista politikuskok-nak Ibrahim aláírásával, amit azok meg is kap-tak, de nem hederítették rá. A merénylet után az ülést nagy izgalomban folytatták.

A merénylet

Rakovszky István interpellá-ciók beszéde

közben történt. Rakovszky a cenzura tulkapá-sairól beszélt és hevesen támadta a husz év-nél nem sokkal idősebb Eckhardt Tibort, aki Horthy sógora s felháborító önkénnyel kezeli a sajtó ügyét.

— Alig mulik el egy hét — mondta — hogy a cenzura ügyét a házban szóba ne hoz-zák. Egy fiatal ur ...

Szilágyi: Aki a karzaton most is moso-lyog. (Nagy zaj minden oldalon.)

Rakovszky: Terrorizálja a gazdaságot és terrorizálja alkotmányos szabadságában, amidőn egy érdekszövetkezettel együtt az or-szág nyakán él. (Igaz! Ugy van!)

Szilágyi: Le kell törni! Botrány!

Rakovszky: Terrorizálja gazdaságot és terrorizálja alkotmányos szabadságában, amidőn egy érdekszövetkezettel együtt az or-szág nyakán él. (Igaz! Ugy van!)

Huber János: Bünszöveget.

Rakovszky: Erőszakoskodással és fur-fanggal elnyomják azokat az újságokat, ame-lyek szabad véleményüket merik nyilvánítani. Amelyeket nem tudnak cenzurálni, elűljeszitk, kidobják a vagonokból. De most ezen fiatal-urnak bakugrásaival bővebben foglalkozni nem akarok, csak arra hívom fel a miniszterelnök figyelmét, hogy a cenzura kezelésében külö-nös kátféleltséget észlelünk.

A kormány leküldte Nyugatmagyarországba Lehar ezredet, Nyugatmagyarország népének megnyugtató és rendreintése végett. Erre a kormány által leküldött Prónay elfogatta. (Nagy zaj.)

Szemcsányi: Hallatlan gazdaság, világra szóló skandalum.

Szilágyi: Ki ez a Prónay és ki áll mögötte?

Rakovszky: Szerdán a budapesti lapok a M. T. I. útján gráci lapokra hivatkozva négy soros hírből jelentették, hogy Prónay Lehart karlista üzelmekért elfogatta és fogságban tartja. Amikor megjelentek Lehar karlista szerepéről a cáfoiatok, ezeket a cenzura el-nyomta.

Bethlen István miniszterelnök válaszában kijelenti, hogy az új sajtóörvény életbelépte után a cenzurát nyomban megszüntetik. Addig azonban a cenzura elkerülhetetlen. Gondoskodik azonban, hogy annak pártatlansága az egész vonalon biztosítottak. Az ügyet meg fogja vizsgálni, mert egyoldalú információért nem hajlandó egy tisztviselő fölött pálcát tört.

A ház a választ tudomásul veszi.

A nemzetgyűlés ebben az ülésben tár-gyalta

a kivételi panamák

miatt kikért képviselők mentelmi ügyét. Gaal Endre lö- és marhaszállítási ügyében a men-telmi bizottság azt javasolta, hogy Gaalt ki-adják ugyan, ha le akarnak azonban tartóztatni, úgy újból ki kell kérni a Házról. Rakovszky fulmináns beszédben támadta a mentelmi bizott-ságot, hangoztatva, hogy a bizottságnak nincs joga bírói szempontokat mérlegelni. A régi világban — mondotta — ilyen súlyos váddal terhelt képviselőben volt annyi tisztesség, hogy távoltartotta magát az ülésektől addig, amíg a

kérdés elintézését nem nyert. Tudja meg képviselő ur — mondotta Rakovszky — hogy mi, akik itt ülünk, ártatlanul szenvedünk Ön miatt, — Hát mit tegyek — kérdezte Gaal. Közbeiktások: Ne jöjjön ide!

Gaal Endre ellen az a vád, hogy háromezerkor keremát kapott kivitteli engedélyek megszerzéséért, Zákány Gyula egy lókeskedéstől egymillió nyelcsászókor keremát vett át,

hogy Esküdtöz juttassa. Pákozdynek egy levelét találta nála, amelyben Esküdtöt kivitteli engedélyért keresi meg és kijelenti, hogy gavalérosan fog fizetni. Felszólal Bethlen István miniszterelnök is, aki kijelentette, hogy a legnagyobb szigorúval folytatják le a vizsgálót. Beszélt még nagyatádi Szabó István is, akinek titkára volt Esküdt Lajos és kijelentette, hogy az államot károsodás nem érte és az ellátatlanokat sem érte kár Esküdt visszaélése folytán.

A nemzetgyűlés úgy határozott, hogy a panamában részes képviselőket minden megszorítás nélkül kiadja. Ezután a nemzetgyűlés bizonytalan időre elnapolta magát.

Bíró Lajostól a nagyszebeni „Jehuda”-ig

Néha úgy érzi a szemlélődő zsidó lélek, mintha hirtelen megváltozott volna föléte a menybolt. Soha nem látott, csak fantasztikus számítások alapján föltételezett csillagrendszerek tárnak meg előtte, új világértelmek és értékelések születnek: nem lassu fejlődés, eredményeképen, hanem a hirtelen és készenszülettség megmagyarázhatatlanságával. És a régi, a megszokott rend hirtelen, érthetetlenül eltűnik. Nem lassu sorradással és nem is katalizmák robajával. Egyszerre csak nincs, mintha soha se lett volna. És az emberi lélek, a nagy természetnek ez a kicsiny mása, maga is ösztönösen irtózik az ugrásoktól, tapogatózva keresi az okokat és a kiegyenlítő átmeneteket. És ha nem megy másképen, hát kísüti, hogy: Sanremó.

Bíró Lajos a tipikusan asszimilás magyar ró megírja a vallomását: még maga se méri

bevallani magának, de ott sir minden sorában, hogy megtagadja egész életét, művészi múltját, politikai meglátásait — és anélkül, hogy mint magyar individuum aludni tért volna, — zsidó nemzeti tudattal ébred föl.

Jakob Wassermann, az élő német írók egyik legelőkelőbbje, a „Gaspar Hauser”, a „Gansmünchen” szerzője, a minden ízével és egy egész küzdelmes életén át német kultúrára, megírja vallomását „Mein Weg als Deutscher und Jude” — és gyötörődve, magát meg se irtva vallja be, hogy nemzeti zsidó.

Max Brod, a nyugati elmélyülések költője, megírja vallomását („Heidentum, Kristentum, Judentum”), nyíltan megtagadja legnagyobb művét a „Tycho Brahe”-t és ő, aki talán eddig alighogy a héber betűket ösmerte, talmudi, zsidó hitvitázó tanulmányokra veti magát és megírja a zsidó etika és a világnézet egyik legélesebb elméjű bölcséleti művét.

Josef Budko, az aktivista festő és egy egész csomó társa a cionista világkongresszuson kiállítást rendez és legszebb rajzai zsidó nemzeti vonatkozásokkal vannak telítve.

Vagy ne menjünk ilyen messzire és ne csak az intellektuális között nézelődjünk. Mindennapi, prózai példák a szürke társadalmi életből.

Kolozsvárott megalakul a Haggibor zsidó sportklub és egy év alatt kétszer viszi a bajnokságot. És egy év se telik belé: Erdély legkülönbözőbb helyein, mintha csak a földből bukkantak volna föl, egymásután és egyidőben alakulnak az újabb és újabb zsidó tornaegyesületek. És ma már a szebeni „Jehuda” is bajnokcsapat a maga kerületében. És a cionista világkongresszuson a „Makkabi” zsidó világtornaszövetség olyan disztornát rendez, melyben nem a bemutatott testi fejlettség, erő és ügyesség az inkább megkapó, — hanem az a szinte döbbenetesen föltalálkozó kérdés, hogy honnan is jöttek ezek, miből fejlődtek, hol voltak eddig... Mert egyszerre csak itt vannak, átmenet nélkül, a készenszülettség megmagyarázhatatlanságával — és a régi, megszokott rend hirtelen, érthetetlenül eltűnik: nincs.

Az ugrásoktól irtó emberi lélek tapogatózva keresi az okokat, a kiegyenlítő átmeneteket — és ha másképp nem megy, rámondja hogy: Sanremó.

Vajon igaz-e? Valóban Sanremó csinálta-e mindazt? Vagy talán éppen fordítva: mindez tette lehetővé Sanremó csodáját? Vagy valami érthetetlen telekvagyatani uon kölcsönösen szülték egymást? Ki tudhatná. És mindegy. Őrülünk hogy így van. g. j.

Uj vezetőséget választott a kolozsvári ortodox hitközség

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Tegnap délután tartotta a kolozsvári ortodox hitközség képviselőtestülete az elnökség és előjáróság lemondása következtében rendkívüli tisztújító közgyűlést. Még napokkal azelőtt heves választási harcokra volt kilátás, de az utolsó percben sikerült egységes megállapodásra jutni a választásnál már csak egyetlen lista volt forgalomban. A képviselőtestület nemzeti demokrata párti programmal megválasztott tagjai vasárnap délelőtt megbeszélést tartottak, amelyen dr. Fischer Tivadar indítványára elhatározták, hogy Bergner Mór, az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség alelnökét jelölték a hitközségi elnökségre s egyidejűleg összeállították a tisztúkar és előjáróság névsorát is. A delutáni választáson csakis ezzel a listával szavaztak a választók, úgy hogy az új hitközségi vezetőség megválasztása egyhangúlag történt. Eszerint az új előjáróság a következő:

Elnök: Bergner Mór.

Alelnök: Adler Sámuel.

Gondnokok: Neumann Mór, Rosenzweig Emánuel, Sajnovits Nánán.

Pénztárnok: Friedmann Mór, malmos.

Ellenőr: Herschkovits Imra.

Gazda: Rimóczi Jakab.

Előjárósági tagok: Fraenkel Emánuel, Grünfeld Mayer, Janovitz Géza, Keppecs Samu, dr. Fischer Tivadar, Schwartz Jakab, Weinstein Samu, Wertheimer Miks, Zélig Samu.

Az új elnök határozott és köztisztelően álló egyéniségre bízta a remények arra, hogy a kolozsvári hitközség hónapok óta folyó válságát sikerüljön fog a kölcsönös megértés alapján békés kibontakozáshoz juttatni.

Zsidók! gondoskodjatek a Kaddistokról! Adakozzatek a Tarbutra!

Egy csomag levél

Írta: I. L. Perez

(Kovács Ilona fordítása)

(13)

En voltam, hála Istennek, a tulajdonképeni háziasszony. És én is szolgáltam föl. Mert természetesen nemcsak a magam gyönyörűségéért jöttem a lakodalomra.

Hagyományok eladtam és ruhát csináltattam magamnak és rokonaim kívánságára nyolc nappal előbb jöttem a lakodalomra. Mert senki sem volt, aki az előkészületeket megtehetné volna. A mennyasszony a kelenyével volt elfoglalva és egész nap a szobánál, cipésznel és aranymivesnél volt.

Sógornóm, Chave-Gitel köhög, szegény. És azt mondják, hogy lépe nincs rendben.

Azért én voltam tulajdonképen a mechnuténészte a lakodalom előtt és a lakodalom után, azonban a lakodalom alatt nem. A lakodalom alatt nagyon fáradt és lehangolt voltam. Ezért egy sarokba húzódtam és sirtam örömömben, mert Isten megengedte érnem fivérem leányának a házasságát. És hogy olyan szép is volt a lakodalom.

De azonnal az esküvő után sem kergettek ki a házból — Isten őrizze.

Azonnal az esküvő után elutazott a sógornóm, — Isten éltesse őt és adjon neki egészséget, — Lublinbe egy orvoshoz, hogy vele megbeszélje, melyik varsói orvost keresse föl. És azután Varsóba ment és ott minden híres orvossal tanácskozott. Varsóból más helyre utazott valami vizet inni. Az egész hat hónapi idő alatt én voltam a háziasszony. Dícsértessék az Ur és áldassék az ő neve!

Szakácsnő nem volt a házban, azért én

főztem. És abban annyi örömem volt, mint kuthén a víz!

Mert először is nem volt időm töprengeni és gondolkozni és azért nem lettem bolond és buskomor. Egy pillanatnyi szabad időm nem volt, mert fivérem háztartása, hála Istennek, igen nagy.

És a csapszék is mindig tele volt emberekkel. Nagyon sok pénzért kerestek mind a gojoktól, mind a zsidóktól, az Isten különböztesse meg őket!

Chave-Gitel sógornóm — Isten éltesse őt — töltött halá híres és mindig jönnek emberek enni és inni.

Egyszer elkezdtem tépelődni, sőt még egyes dolgokon gondolkozni is akartam; de Bejle-Ssose, — Isten éltesse őt — nem engedte azt meg nekem és azonnal emlékeztetett kötelességemre. Jó szeme van neki, unberufen és mindent meglát.

És ettől fogva minden szépen és jól történt...

A nagy örömtől, hogy háziasszony vagyok, egyszer egy csep vért köptem; de csak egyetlen egy csepp volt.

Amint bátyám — Isten adjon egészséget neki — a vért meglátta, lelkemre kötötte, ne hogy valakinek valamit erről szóljak. Mert ha az emberek megtudják, Isten őrizze, elkerülnek házat. Jossel, a vendéglős, azonnal elmondja majd, hogy tudóvész és fű nőné be azt utat előttünk.

Bejle-Ssose azonban okosabb, mint ő. Ő azonnal megértette, hogy ez nem tudóvész; ő azt gondolta, hogy valószínűleg halat ettem és egy szálka megsértette a torkomat. És hogy a szálka miatt meg ne fulladjak, elkezdett engem a tarkómon ütni, hogy a szálka kijöjjön, vagy

lecsuszák és ne maradjon a torkomban. Oly sok szeretettel és buzgalommal vert, hogy a szálka egész biztosan lecsuszott, azonban éssontjaim is szenvedtek valamit tőle...

Igy minden jól ment. És Chave-Gitel, — Isten adjon egészséget neki, — végre hazajött a vizkurából.

Istennek hála, olyan frissen és egészségesen jött haza, hogy öröm volt nézni. Majd ki csaitant az egészségtől. Ajándékot is hozott magával, finom dolgokat: magának, fénjének, leányának és vejének... Nagyon szép ajándékok voltak, nekem azonban sammit sem hozott. Azt mondta, hogy én — Isten őrizze, — nem vagyok cseléd, akinek ajándékot ad az ember; fizetést sem kapok. Hiszen háziasszony voltam!

Chave-Gitel nem egyszer mondta, hogy én voltam, a gazdaasszony és mindent tehettem amit csak a szívem kívánt.

Chave-Gitel amint hazajött, megtudta, hogy Menachem-Mendel távolléte alatt egyetlen egyszer sem volt a rebbenél; tördelte a kezzeit, hogy ujjai ropogtak és azonnal elküldött a piacra, hogy szekeret béreljek.

Még aznap és szerencsés órában elment Menachem-Mendel, Isten adjon egészséget neki, a Czaddikhoz. A következő reggel pedig Chave-Gitel azt a tanácsot adta nekem, hogy pakkoljak és menjek az ördögbe... Mivel ő ismét itthon van és Bejle-Ssose segít neki a háztartásban, én csak ötödik kerék vagyok a háznál és még — Isten őrizze — megbolondulnék a semmittevésben. Azt mondta, hogy hazautazhatom, vagy itt is maradhatok, tegyek belátásom szerint. Ő — Isten ments — semmit sem akar élem szabni.

(Folvtatjuk)

Tanasescu államtitkár hazaérkezett

A belügyi államtitkár megmarad állásában — Mihale igazgató visszamegy a nemzetiségi miniszteriumba

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A sok híresztelés, kombináció, találgatás után végre ma a belügyi reszortban bizonyosságot teremtett Tanasescu államtitkár szabadságról való hazajövetele. Az államtitkár ma érkezett meg Kolozsvárra és nyomban hivatalába ment, ahol ideiglenes helyettesétől, Mihale igazgatótól átvette az ügyeket. Ma még az államtitkár helyettese fogadott, a különböző ügyekben még ő intézkedett, majd jelentést tett Tanasescu államtitkárnak és a referátum után átadta mindazokat a reszorthoz tartozó ügyeket, amelyeket a helyettesítés idején intézett.

Tanasescu államtitkár hivatala átvétele után fogadta az újságírókat.

Nem mondhatok semmi különösöt — ugymond — nem szolgálati és nem is politikai megbízatásban voltam távol. Hanem pihentem.

Az újságírók szöbáhozattak azután a belügyi reszort körül telmeráltak személyi kombinációkat, mire az államtitkár mosolyogva jegezte meg:

Tudom, hogy önök nem az újjukból szöpták ki ezeket a fantasztikus dolgokat, hanem megírták azt, amit bizonyos részen szívesen teljesülve láttak volna. Visszafooglaltam

állásomat, miután egy évi nehéz, idegtépő munka után néhány napi szabadságot vettem magamnak. Azt hittem, kiérdemelt szabadság volt, most ismét elkövetkeztek a munka napjai és dolgozni fogok tovább.

Az államtitkár visszajövetelét a belügyi reszortban osztatlan örömmel fogadták. A reszortfőnökök és a főtisztviselők melegen gratuláltak az államtitkárnak, aki frissen és jókedvűen kezdett hozzá a munkához.

A távozó Mihale igazgatótól politikai információkat kértek az újságírók. Mihale a következőket mondotta:

Ami kössa hír az utóbbi napokban a kormányválságról, a kormányban várható személyi változásokról, új pártcsoporthozjárásokról, stb. forgalomba került, nem egyéb bizonyos emberek és pártok jámbor óhajánál. A kormányzat körül mostanában nincs semmi krízis. Kormány változás komoly kilitása esetén senki nem titkolózna, legkevésbé a hivatalos körök, hiszen olyan dolog ez, amit nem lehet véka alá rejtteni.

Mihale igazgató holnap hivatalos teendőket már nem fog végezni a reszortban és a közeli napokban visszautazik Bukarestbe, ahol elfoglalja helyét a nemzetiségi miniszteriumban.

A kongresszus emlékkönyvéből

Ezer változó színből, ezer hangból levődik össze a nagy esemény. A történés pillanatában csak a lenyűgöző nagy egyiséget látjuk, az egymásbafolyó konturokat, a mozgó tömeget és később, hetek, talán évek múlva az emlékek kuszaságából egy arc merül fel, egy hang, egy kacagás és eszünkbe jut: ezt is ott láttuk a tömegben, ezt is ott hallottuk a dübörgő predikációk között, szerényen megbuzdóva, mint apró csengettyűszólt a nagy orkeszterben. És rég elfelejtettük már a predikációkat, a megrázó nagy színművet és a csengettyű hangja még mindig a fülünkben cseng. Ami itt következik, néhány szín, néhány hang, néhány kedves emlék a karlsbadi nagy napokból.

A Makkabi hallgasson!

Szédítő magasságban a város fölött, a sziklákba kapaszkodó tölgyekkel körükerített Jägerhaus fenekén háromszáz zsidó fiú és lány állott feszes glédában. Az ősi nap óráskorongója rájuk öntötte olvadó aranyát és a galambszélidék-féher dresszek alól kivillogott a vasizmok játéka. A Makkabi zsidó sport világszövetség küldöttei hódoltak a kongresszus előtt. Néma mozdulatlanul állott a háromszáz fiatal zsidó és előttük a légiók hőse: Jabotinszki.

Jabotinszki egy széken állt és beszélt az ő fiaikhoz. A szavai acellá keményedtek, kezének gesztusai az akadályt nem ismerő akaratot írták le, s egy egy mondata, mint elkapta a fák között áthúzó szelek, átfurta az agyvelők rostjait.

Három erény csillag a Makkabi zászlaján: A Makkabi legyen erős, a Makkabi legyen fegyelmezett és a Makkabi halgasson. Der Makkabi soll schweigen! A fecsegő, zajos, rendetlen tömeg visszataszított. De felelmes a tömeg, ha hallgat és vár. Egy intésre vár.

Egy öreg cseh barátom mesélte el, hogy akkor kezdett hinni a cseh nép feltámadásában, amikor egyszer jelen volt a szociálegyestűletk tornánnepélyén. Tíz ezer fiatalember állott ott halálos néma csöndben. És a vezető egyetlen intésre tízezer kar lendült a levegőbe. Mit jelent egy kis karmozdulat? Semmit. De a félelmes és lenyűgöző, ha tízezer kar egyszerre mozdul, egyetlen intésre, csöndben. Amikor ezt a hallgató, egy intésre váró tömeget látta, hinni kezdett a cseh nép feltámadásában. Ezt az erőt képviseli a zsidó népben a Makkabi. A kongresszus, a delegátusok beszéinek azért kildödték őket. De a Makkabi halgasson. És várjon, figyeljen az intésre.

A Makkabéusok ott állottak előtte, a vezér előtt, figyelő csöndben és vártak az intésre. És amikor jött az intés, úgy mozdultak a karok, hogy subogásukból a zsidó jövő zenéje szállt.

A kongresszusok sordárdoka

A szibongó Schützenhaus lépcsőjén láttam először. Fehér ruha volt rajla és csokorra kötött hatalmas kék selyem nyakkendő. Amilyen művészek szoktak viselni. Hosszu haja is művészi rendetlenségben lobogott. Hóna alatt óriási rajztábla. Egy csomó gyerek jött utána a lépcsőn. A kongress-

zus vendégek csodálkozva állottak meg egy percre, aztán fejcsóválva tovább mentek. Egészen különös, furcsa látvány volt. Azután mindennap láttam a különös embert, mindentütt ott volt. Érdeklődtem utána és egy prágai diák így rajzolta le nekem: A neve Robert Guttman és őrlít. A kongresszusok őrlítje. Egyébként festőnek indult és ő maga nagy művészeknek tartja magát. A prágai művészköröknek ismert alakja. Lángoló cionista. Az összes kongresszusokon, kezdve az első bázilától, jelen volt. A legérdekesebb pedig, hogy az összes kongresszusokra gyalog ment el. Ez az ő zárandokutja. Most is gyalog jött Prágából.

A véletlen összehozott vele. Egy zsúfolt kávéházban az asztalomhoz ült. Először fukarkodott a szavakkal, de mikor megmondtam foglalkozásomat, barátságosabb lett. Nyilván művészelket sejtett bennem. Megmutatta a képeit. Gyerekes, gyöngye karcolások. Lerajzolta a kongresszus történetét, az összes vezéreket, Weizmann, Szokolovot, Jabotinszkit. Kis jóindulattal rájuk is lehet ismerni. Ahogy összeemlegettünk, bizalmasabb lett és megmutatta legnagyobb kincsét, az emlékkönyvét. A Guttman emlékkönyve valóban híres dolog, kongresszusi zárandokutjainak hűsége fotográfia. Az összes városokban és falvakban, ahol gyalogutján keresztülhaladt, lefektetett a közönségi hatóságoknál és peccétes alárassal igazoltatta, hogy gyalogszerrel átvonult a falun. Egy könyv nem is volt elég erre, ez már a negyedik.

A kongresszusoknál első dolog volt, hogy jelentkezett az irodákban és igazoltatta megérkezését. A cionista tisztviselők már mint régi jó ismerőst üdvözölték. Dr. Egon Zweig például ezt írta az emlékkönyvébe: „Robert Guttman ist da, der Kongress kann beginnen.“ Sok híres és értékes aláírás van ebben a könyvben, Guttman mindenképp megpompolt egy autogram erejéig. Legutóbbi zárandokutján Lány közönség is keresztülment, ahol történetesen Masaryk köztársasági elnök nyaralt. Csak természetes, hogy kapott tőle autogramot.

Guttman mesélt zárandokutjairól, a régi kongresszusokról. Herzl Tivadarral beszélt is egyszer, nagyon bízták rá. Fájdalmasan bólogat fejével: nagyon hiányzik Herzl, nagyon. A régi kongresszusokon melegebb volt a hangulat, mint ma. Kevésbé voltak, de jobban megértették egymást. Hja, ma már politika van a kongresszusokon, akkor még csak idealizmus volt... Szegény őrlít Guttman, úgy beszélt, mint egy nagyon okos ember.

De Guttman beteg. Többek között valami álomkórhoz hasonló betegségben is szenved. Hirtelem álmoság lepi el és ott ahol van, nyomban elalszik. Nem hosszú időre, egy-két óra múlva felébred. Most is elalé a álom. A fármás kávéházban a márványasztalra hajította a fejét és elalé. Az utolsó szavakat már álomban mondta. Olyan volt, mint egy fáradt gyermek. Csöndesen felkeltem az asztaltól.

Szívesen csevegnék Önnel

A kongresszus előkészítése óriási apparátust vett igénybe. A hatalmas Schützenhaus-szálló száz szobája csupa hivatalokkal volt tele. Itt volt a fő-

hadiszállás. Az összes cionista hivatalok átköltöztették apparátusuk nagyrészt erre az időre Karlsbadba. Ájtott a szervezett Londonból, a Nemzeti Alap Hagából. Lázás munka folyt a palota minden zugában.

A kongresszus közönsége, különösen a megnyitás előtt, valóságos ostrom alá vette ezeket a hivatalokat. Kiváncsiak voltak és nem is volt más fontosabb dolguk. Gyakran fordult elő, hogy ok nélkül zavarták a munkával túlhalmozott tisztviselőket. Megbántani azonban senkit sem akartak, mert cionista hivatalokban már úgy szokás, hogy mindenkihez egyformán udvariasak és senkit sem utasítanak ridegen vissza. Egy napon aztán a kellemes Julius Berger a táján — őt zaklatták legtöbbször — egy kis táblácska jelent meg, ezzel a felirattal:

Szívesen csevegnék Önnel a kongresszusról, mert késégtelenül érdekes lesz, de lássa be kérem, hogy most sajnos nincs időnk.

Akinek nem volt mulasztathatatlannul sürgős a dolga, kissé restelkedve ugyan, de visszafordult.

A mi gyönyörű világfürdők

A megnyitó ülés komoly hangulatába csak egyetlen egyszer vegyült egy kis mosolygás. Az is egy nagyon komoly beszéd alatt. Legalább is aki mondta, igen komolyan mondta. Kitschner fürdőigazgató ur a karlsbadi városi tanács nevében üdvözölte a kongresszust és határtalan örömeinek adott kifejezést, hogy ezt a gyönyörű helyet választották ki a kongresszus színhelyül. „A mi gyönyörű világfürdők — mondotta — mindig nemzetközi találkozóhely volt.“ A beszéd hevében a derék ur nyilván megelégedett tulajdonképeni feladatáról és agyba-főbe kezdte dicserni az ő gyönyörű világfürdőt. A delegátusok előbb illő komlysággal hallgatták a kitűnő propaganda-beszédet, de aztán a karzatról átragadt a kacagás a földszintre is. A fürdőigazgató nem zavartatta magát, rendületlenül folytatta Karlsbad dicserését. „Es ha elmennek gyönyörű világfürdönről, vigyék magukkal kedves emléket és a jövőben se feledkezzenek meg róla.“ Most már hangos kacagás van kitörőben. Szerencsére idejekorán végetért a beszéd. És a fürdőigazgató vastapsokat kapott.

Angol gazdasági bizottság Kolozsvárra

Fölkeresik a bányákat, a földgázmezőket és a kohókat

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bukarest, szept. 25. Közgazdasági és kormánykörökben nagyon szívesen fogadták az angol gazdasági missziót, amely most járja be az egész országot és legközelebb Erdélybe is, hogy az itteni természeti kincsekben valólag földrészeket, bányákat, földgázmezőket, kohókat, erdősegeket tanulmányozza.

A gazdasági misszió tagjai felölelik Angolország hivatalos gazdasági képviselőit, azonfelül résztvesznek benne a nagypár, a bankvilág és a kereskedelem képviselői. A misszió Nagrománia minden olyan területét bejárja jární, amely dusan van megálldva kiaknázatlan kincsekkel. Célnük, hogy alaposan megismerkedjenek mindazokkal a gazdasági tényezőkkel, amelyek e vidékeken a munka, a kereskedelem és ipar számára sokat ígérnek. Arról is szó van, hogy a misszió visszautazása után nyomban angol pénzkonzorciunál áll össze, amely összeköttetésbe lép egyrészt a misszióval és a román állammal, másrészt a magántulajdonban levő bányák, erdősegek, kohók stb. tulajdonosaival a munka megszervezése céljából.

Kolozsvárra valószínűleg már e hét végén jön a misszió. Eddig a prefektúra hivatalos értesítést nem kapott, de magánértesülések szerint a misszió tagjai autókban legközelebb ideérkeznek és továbbutaznak mindazon helyekre, ahol komoly tere nyílik egy új gazdasági fellendülésnek. A prefektúra az angolok kalauzolására a bányagazgatóság néhány tanácsosa közül fog kiválasztani valakit, azonfelül a pénzügyi reszort és az ipariföldügyelőség is a vendégek rendelkezésére állít egy-egy szakembert.

Németország háborús embervesztése. A berlini „Militär Wochenblatt“ jelentése szerint a végleges statisztika elkészült a háború áldozatairól. Németországnak 1,808,545 halott és 4,247,143 sebesült vesztesége volt

Ausztria ragaszkodik egész Nyugatmagyarország átadásához

Meghiúsulnak a Benes-féle tárgyalások — Románia álláspontja

— Az Új Kelet tudósítójától —

Bécs, szeptember 26. Benes cseh külügyminiszter közvetítésével megindult tárgyalások Nyugatmagyarország kérdésében nem hozták közelebb egymáshoz a rivalis államokat. Az osztrák kormány a magyar javaslatokat csak úgy tekinti, hogy Magyarország időt akar nyerni a mozgósítás befejezésére. Megbízható hírek szerint éppen ezért Ausztria a magyar ajánlatot el fogja utasítani, mert azon a véleményen van, hogy

mindenféle tárgyalást megelőzően Magyarországnak először ki kell ürítetnie Nyugatmagyarországot.

A N. Fr. P. közlése szerint, most két közvetítő javaslatról tárgyalnak Párisban. Az egyik az olasz kormány javaslata, amely Sopronban és a szomszédos területen népszavazást javasol, a másik a magyar javaslat, amely Sopronnak és környékének magyar kézben való meghagyásáért ajánl rekompenzációkat.

Párisi hírek szerint a magyar kormány által a nagykövetség konferenciájához intézett jegyzék híre szerint azt tartalmazza, hogy a magyar kormány jelenleg nem rendelkezik a szükséges hatalmi eszközökkel, hogy Magyarországban urrá lehessen.

Kéri ezért Magyarország a nagyhatalmakat, hogy hívja össze a követi konferenciát az erre deklarált államok küldötteinek bevonásával.

Benes külügyminiszter és Schober osztrák kancellár, kedden találkozik ismét össze egy délmagyarországi közszobán. Schober akkor fogja bemutatni az osztrák ellenjavaslatot, amely az előzetes kifűréshez ragaszkodik. Sopron, illetve a népszavazás ügyében szerdán

Schober és Bánffy magyar külügyminiszter közvetlenül fog tárgyalni.

Az osztrák kormány tagjai ma az antant képviselőikkel és Masirevics magyar követtel tárgyaltak, amely alkalommal az osztrák részről tiltakozást jelentettek be a felkelők brucsi betörése miatt.

A nyugatmagyarországi kérdésben Románia által tanúsított magatartására vonatkozólag illetékes politikai körök azt hiszik, hogy a román kormány halgatóság tudomásul fogja venni a Prága által közvetített esetleges megegyezést a magyar és az osztrák kormány között, amár az a vélemény, hogy

Sopron elszakítása a trianoni békeszerződés kijátszását jelentí.

és ez irányban precedensül fog szolgálni a jövőre nézve Magyarország számára szomszédai ellenében.

Stresemann belépett a német birodalmi kormányba

Újjalakítják a német kormányt — A bajor kormány tárgyalásai — Vajukik az angol-ir probléma — A törökök győzelme offenzívája

— Az Új Kelet tudósítójától —

Berlin, szeptember 25. Gróf Lerchenfeld bajor miniszterelnök tárgyalási eredménnyel kegyelgettnek. Az új bajor kormány ugyanis változtatott az előző kormány politikáján és a birodalmi kormányval meg akar egyezni. Lerchenfeld miniszterelnök nyilatkozott az újságírók előtt és kiemelte, hogy

az új kormány hű marad a birodalmi politikához,

hű marad Németországhoz, de a túlzó centralizálás céjait nem fogja szolgálni. Bajorország nem fog elszakadni a német birodalomtól, nem fogja meghozni a német egységet, de különállására bizonyos jogokat követel magának. Ha a birodalmi kormány Bajorország kívánságait elismeri, nincs semmi akadálya a meg egyezésnek.

A központi kormány átalakulóban van. A jelenlegi kormány olyan összetételű, hogy nem tudja kellően képviselni Németország népének minden rétegét.

A vezető politikuskökből hiányzik az erély és az elhatározó erő. Wirth kormánya kifelé, — legalábbis átmenetileg, — megoldott minden problémát, befelé azonban semmit. A reakció ereje nem gyengült, a Mörderzentrale tovább garázdálkodik és Erzberger után újabb pacifista és republikánus politikusok megölésére készül. A Mörderzentrale a Balti csapatok szétszórta részeire, — amelyek Észtországban a porosz nagybirtokosok birtokain helyezték el, — támaszkodik. A jelenlegi kormány

töbeteilen ezzel a gyilkos szervezettel szemben,

amelynek célja, hogy a köztársasági politikusokat legyilkolja, hogy megfélemlítse és kellő pillanatban újabb puccsal kísérelje meg magáhozragadni a hatalmat. Ezért a pártok, legalábbis azok, amelyek nyíltan köztársaságok, olyan kormányt akarnak Németország élére állítani, amely végleg le tud számolni a reakciós junkerekkel. A kormányt egyelőre Stresemannal egészítették ki, aki a külügyi tancat

kapja. Szó van arról is, hogy a pénzügyi tárcát új kezekbe helyezik.

Az invernési konferencián kellene dönteni az angol-ir problémában.

A konferenciát már hetek óta tervezik, addig azonban nem tudták megtartani, mert az előfeltételekben súlyos ellentétek merültek fel az angol kormány és a sinnefinesek között. De Valera kívánsága az volt, hogy Anglia ismerje el Irországot független és önálló államnak. Ettől az elismeréstől tette függővé a tárgyalások megtartását. Az angol kormány visszautasította az ir kívánságot. De Valera ekkor módosított javaslatán, elállott az előzetes elismeréstől az azal a kikötéssel, hogy az invernési konferencia programjában elsősorban ez a kérdés szerepeljen. E javaslat után

az angol kormány minisztertanácsára áll össze.

A minisztertanács elhatározta, hogy Irország függetlenségéhez semmilyen formában nem járul hozzá, arról nem tárgyal. Ezt a határozatot, mint Anglia végső elhatározását, közölték De Valerával.

A népszövetség hátfői ülésén tárgyalják az albán-jugoszláv konfliktust, amely állandó feszültséget okoz a Balkán déli részén. A népszövetség valóságos elismeri Albániának az 1913. évi londoni szerződésben megállapított határait csekély módosítással. A határkiigazítást Anglia kívánja. A „Morningpost” szerint Anglia és Oroszország között egyezmény jött létre Albánia védelmére. A népszövetség szombati plenáris ülésén meghallgatták

a lengyel-lettön konfliktusról

a szövetségi tanács jelentését. A tanács javaslatát a plenáris ülés magáévá tette. A népszövetség elnöksége levelet kapott gróf Apponyi Alberttól, melyben arra kéri a népszövetség tanácsát, hogy a mai helyzetre való tekintettel halasszák el Magyarország felvételi kérésének tárgyalását.

A görögök cáfolják a kisázsiai vereségről érkező híreket. A görög jelentés szerint a visszavonulás előre megállapított terv szerint történik. A párisi Havas-ügynökség ezzel szemben

újabb török győzelmeket jelent.

A francia lapok foglalkoznak Sivri-Hissar elfoglalásának jelentőségével. Sivri-Hissar elfoglalása súlyos következményekkel járhat az egész görög hadsereg helyzetére. A görögöknek már csak egyetlen védelmi vonaluk, az

Eski-Sehir vonal áll rendelkezésükre, kérdéses, hogy itt ellent tudnak-e állani a nagy lendülettel előretörő török csapatoknak. Komal pása békejavaslatában hajlandó eltagadni a népszövetség közvetítését. A béketárgyalásokat azonban feltételekhez köti. Azt követeli, hogy a görögök a béketárgyalások megindítása előtt ürítsék ki a megszállott területeket. A törökök követelik Drinápolyt és Szmirnát, azonkívül teljes politikai és gazdasági függetlenséget

A kémkedési per hétfői tárgyalása

Köszeghy, Zacher, Kovács és Irányi második kihallgatása

— Az Új Kelet tudósítójától —

Ma folytatták a kémkedési per új tárgyalását. A vádlottak második kihallgatása semmi újat nem hoz, unalmasan és gépiesen folyik a kihallgatás.

Ma Köszeghy Oszkár kihallgatását kezdték meg délelőtt 10 órakor, aki röviden megismételte első vallomását.

Zacher Béla erdőmérnökhalgató szintén előbbi vallomását ismétli meg. Egy Bucher nevű fiatalemberrel jutott érintkezésbe és ekkor feltűnt neki, hogy Magyarországon ilyen zsidó fiúkat használnak fel kémkedésre. Az elnök keményen rászól a vádlottra. „Ne zsidózzon — mondotta. Maguk magyarok éltek a zsidókat, de nem tudnak nélkülük megélni.”

Kovács János hadnagy kihallgatása következett, aki újra elmondja, hogy mennyaszszonya látogatására háromszor jött át a határon. Harmadszor jelentkezett a sziguranéan.

Az elnök: Ismeri Baloghót?

Kovács: Ismerem. Nagyváradon önkénteskoromban kerültüm össze vele. Van két leánya, nem ismertem őket személyesen, csak úgy tisztos távolból udvaroltam nekik.

Kovács különben tagadja, hogy Benki Péternek pénzt adott volna. Az elnök figyelmezteti első vallomására, amelyben ezt elismeri. Nem ismertem el soha — mondja Kovács — tessék megkérdezni a közönségtől, vagy felolvasni az újságokat. Az elnök indulatosan rászól. Nem tűröm, hogy ilyen egyének, mint ön meghazudtoljanak engem. Én román türelmességgel és tárgyilagossággal hallgattam meg önöket, nem úgy mint a magyarok, akik kihallgatás nélkül itélték el a románokat. Üljön le!

A délelőtti tárgyaláson utolsónak Irányi Kamill lelkész hallgatták ki. Elmondja, hogy a románok kivonulása esetére indítványozta Gosztynyi katonai szervezet létesítését. Neki — Irányinak — politikai szerepet szántak. Székely Györggyel találkozott Szatmáron a Pannónia-kávéházban. Elismeri, hogy a bűnjelként lefogalt névjegyet ő írta Harsányinak. Az ügyész felolvas egy terjedelmes jelentést, amelyben részletesen beszámol a környékbeli haderők helyzetéről. Irányi kijelenti, hogy ez az írás hamisítvány.

A délutáni tárgyaláson Irányi Kamill szatmári lelkész kihallgatását folytatták. A nála talált térképekről kijelenti, hogy azokat fiatal pap korában készítette, mikor még nem ismerte a várost. Az elnök kérdésre Hannig elmondja, hogy a debreceni kémiroda utasítására, mindenütt, ahol megfordult, térképet kellett szerzenie. Irányitól is kért, de nem kapott.

Katonai kormányzat Beszarábiában

Bukarest, szept. 25. (R. T. I.) Miután a Beszarábiában eddig foganatosított intézkedések nem vezettek a kellő eredményre, a kormány elhatározta, hogy főparancsnokságot állít Beszarábia élére, amely közvetlenül a hadügy- és belügyminiszterrel, valamint a miniszterelnökséggel áll összeköttetésben. Az új parancsnokság alá rendelik az összes polgári és katonai hatóságokat. A parancsnokság élére Popovici tábornokot nevezték ki. A tábornok fogja a kormány rendelkezései alapján az összes polgári és katonai hatóságoknak a rendelkezéseket kibocsátani és azokat ellenőrizni.

Take Jonescu külügyminiszter a népszövetségről, Magyarország fejtételéről és szövetséges határkiigazító bizottság munkájáról

Genf, szept. 25. Take Jonescu román külügyminiszter, aki a népszövetség vezetőivel tanácskozott itt, fogadta az újságírókat, akikkel ismertetette a népszövetségre vonatkozó nézetait. Kijelentette, hogy a népszövetség vezetői emelével Románia közvéleménye melegen rokonszenvez és a népszövetség munkáját nagy érdeklődéssel kíséri. Beszélte a kisantantól is és párhuzamot vont a kisantant és a népszövetség között. Megállapította, hogy a kisantant ugyanazt a célt szolgálja, amit a népszövetség: a béke őre. A kisantant szövetsége a népszövetséget erősíti, mert az még nem rendelkezik azokkal az eszközökkel, amelyek a megállapodások kikényszerítésére szükségesek.

Beszélt Amerika szerepéről is, azután Magyarországra tért át. Hangsúlyozta, hogy Magyarországot mindaddig, míg az aláírt szerződéseket tiszteltetben nem tartja, nem lehet felvenni a népszövetségbe. Beszélte azokról a vadakról, amelyeket a magyar iskolágyben és az egyházi politikában terjesztenek Romániáról és megállapította, hogy ezek a vadak hamisak. Románia ragaszkodik a békeszerződés határozatahoz, a kisebbiségeket az őket megillető jogokban részesíti.

A román-magyar határ kiigazításának kérdésében is nyilatkozott. A határ megállapító bizottság elhatározta, hogy azokat a határkiigazítási javaslatokat, amelyeket nem kívánó agoston helyi jellegűek, vita nélkül elutasítja. A magyar kormány a szövetséges bizottság határozata ellen, amely Millerand levelét szószínti értelmezésben alkalmazza, a nagy követek tanácsánál tiltakozott. Briand miniszterelnök a magyar kormányt az válaszolta, hogy a szövetséges határkiigazító bizottság Millerand levelét helyesen értelmezte és ennek következtében a határkiigazítás csak helyi jellegű lehet.

Take Jonescu egyébként innen elutazott Párisba egyelőre rövid tartózkodásra ment, onnan tovább utazott Londonba, ma megérkezett. A külügyminisztert a pályaudvaron Venizelos volt görög miniszterelnök és felesége, az angol külügyminiszterium egy államtitkara és Románia londoni meghatalmazott minisztere fogadta. Take Jonescu Londonban Lloyd Georgeval fog tárgyalni. Romániába valószínűleg október 15-én érkezik vissza.

Kidobták a saját házából

— Az Új Kelet tudósítójától —

Abrahám József, aki kereskedéssel és italmezzel tartja fenn ottgati családját, még három évvel ezelőtt megvette Jogi József kálmánról Székely-utca 14. számú házát. A két szobakonyhás lakásban akkor Szigethy József építész lakott, a ház első tulajdonosa, aki azt avval a feltétellel adta el a kálauznak, hogy 1920. május elsejéig bennmaradhat. Abrahám József, az új tulajdonos ekkor felszólította Szigethyt, hogy adja át a lakást és mivel az utóbbi nem volt hajlandó kimenni, perre került a sor. A kolozsvári királyi járásbírósg 3808—1920. számú végzésével helyt adott Abrahám József keresetének. Szigethy ekkor két heti haladékot kapott az elköltözésre.

Hosszas huza-vonna következett ezután. Szigethy újabb megújabb haladékokat kért és mert túl volt, Abrahámék beleegyeztek abba, hogy az év májusig a lakásban maradjon. Szigethy ekkor nem volt hajlandó a lakást kidíjteni. Megint a bíróság elé került az ügy és Szigethy bírói ítélet alapján ki is tettek a lakásból. A perveztes fél azonban nem nyugodott meg az ítéletben és elérte, hogy az időközben beköltözött Abrahám-családot a IV. kerületi kapitány kiköltöltse. Rendőrség, szolgálat, lakóhivatal és belügyi államtitkárság mindmáig a fórum, ahova Abrahámék jogorvoslasát folyamodtak, de minden eredmény nélkül.

A helyzet most az, hogy Abrahámék három kisgyermekkel hónapok óta nyitott pajtában laknak, míg Szigethy Józsefnek az Árpád-utca 78. szám alatt saját háza van. A két bírói végzést pedig Abrahámék elítéltek emléke, mert ha ezek alapján nem bírák megkapni a tulajdon házaikat, akkor sem ártale határolni nem fogja őket lakáshoz és kénytelenek jutni.

HIREK

Az ÚJ KELET 1921. szeptember 27.

Szerkesztőség 977
Helyi hírek 844
Zs. K. Sz. 558

A fejlődés útja

A minap kifejtettem, hogy Palesztina kiépítése csak történelmi alapon lehetséges, mert a gyakorlati lehetőségek itt forrnak össze a tradícióval. A tradíció mását védtem, mégis úgy látom, konzervatív oldalon félreértettek, mintha a történelem fontossága mellett a tradíciót elhomályosítani igyekeztem volna. Tegyük fel, hogy nem országépítésről írtam volna abban a cikkben, hanem szöveggyűjtésről és azt állítottam volna, hogy szöveget szöni csak pamutszálakból lehet. Vajon ez azt jelentené-e, hogy a pamutszálakat, amikből szöveget szönek, fontosabbnak tartom, mint magát a szöveget?

Ismételtem: csak történelmi alapon lehet megkezdni az országépítést és ennélfogva sem a tradíció nem szabad elfojtani, sem megkezdni azt a tényleges állapotot, amelyre a törvényeszerű fejlődés állítja a zsidó népet.

Tudom: a történelem megértése szükséges ehhez. A zsidó történet megismeréséhez pedig csak úgy juthatunk el, ha leszögezzük, hogy abban a határokon átáradó mozgás-tendenciájá érvényesül. A térhez való tapadás, amely minden népfelbontást karakterizál, nem tudta egy helyhez kötni a zsidó történetet.

A zsidó történet képlete egy országot, amely végeláthatatlan. Az elejét valahol az Eufrat mellett göngyölítették ki az ébredő emberiség ámuló szeme előtt, a vége a mai civilizáció legszélső határán nyitószkodik. Ország-határokat nem tudták visszakanyarodásra kényszeríteni. Ez az országot mindig csak előre hőkölő, egy országból a másikba; mérföldjelek helyett gránitoszlopok meredeznek a szélein és ez oszlopokba egy nép fejlődésének emlékeit véste be az idő. Ez a zsidó nép története.

Ha tehát a zsidó történelemben a zsidó nép fejlődésének útjait kutatjuk, még viszonylagosan vett igazságokhoz sem juthatunk el, ha semmi mást nem nézünk, csak azt, amit zsidó múltunk, zsidó dokumentumnak ismerünk és ha ragaszkodunk ahhoz a felfezéshez, hogy egy nép története csak addig terjedhet, ameddig a földje, a hatalma, vagy a tekintélye terjed. A zsidó népet már fejlődésének első periódusában is elágyazó kultúrát felé vitte országhatároktól független nomádizmus; az állami élet kereteibe szorított évszázadokon túl az ösztönös vándorlást a kényszerű vándorlás váltotta fel. Nincs ország, ahová a nomádizáló zsidó el ne jutott volna és nincs ország, amelynek sorsa úgy alakult, hogy azt a zsidó nép meg ne érte volna.

Régén tudjuk, hogy abban a törvényben, amely az emberiség fejlődését szabályozza, döntő erővel érvényesül a népkultúrát kölcsönhatása. A legtöbb nép öröklött rögökön járja be, hogy ezek a hatások feléje áradjanak, a zsidó nép elébe ment e hatásoknak, hogy forrásuknál vegye magába azokat a fejlődési elemeket, amelyek pszichéjének megfelelően és kivessze magából azokat, amelyeket szervezte meg nem tűrhettek.

A zsidó történet ennél fogva nem az ország, hanem a nép története. Még államéletének fénykorában is az volt, mert államalkotásában is más volt a zsidóság, mint más nép. Látszólag egy eszméért alkot államot. Az évszázadok messze távolából úgy látszik, mintha a lassú fejlődés fokozatai hiányoznának a néppé való ismerősödés folyamataiból. Egyszerre lett néppé és a bibliai lett az. De ez optikai csalódás csupán. A fejlődés törvényei alól egy nép sem vonhatja ki magát. A zsidó nép is belefejlődött a bibliai és attól nem szakadhat el fejlődésének semmiféle pontján sem.

A zsidó nép most az evolúció útján odáig jutott, hogy restaurálnia kell régén elomlott állami életét és az ezután való története már nem csak a nép története lesz, hanem az államé is. És fejlődésének ebbe az új sz-

kában bele kell vinnie mindazt, amiből pszichéje kibontakozott, tehát a bibliát és mindazt, ami abból kivirágzott, tehát múltjának egész tradícióját is. Egyenes irányban csak ezzel fejlődhet.

— Az Új Kelet roshassana száma vasárnap jelenik meg 16 oldalon, gazdag tartalommal. Az ünnepi számban közöljük az újvívi üdvözlésmegváltásokat is, amelyeket péntekig még elfogad a kiadóhivatal. Az üdvözlések ára soronként 20 le. Az újvívi üdvözlésmegváltás érdekében egyébként a Zsidó Nemzeti Alap erdélyi hivatala felhívást intézett az egyes csoportokhoz és N. A. biztosochoz.

— Jabotinszki Ausztriában. Bécsből jelentik: Jabotinszki Karlsbadból London felé való útjában Ausztriába érkezett és e hat szerdáján dr. Chajes és dr. Schalltal együtt beszédet tart egy nagy zsidó mitingen, amelyet Bécs egyik legnagyobb termében fognak megtartani.

— Sándor szerb király újból megbetegedett. Párisból jelentik: Sándor szerb király állapota kissé rosszabodott, néhány napig kénytelen újból az ágyat őrizni. Elutazását egyelőre kénytelen elhalasztani.

A francia diákok és Cantacuzino. Bukarestből jelentik: A francia diákoknak a megállapított program szerint ma délelőtt Griguta Cantacuzino mintagazdaságát kellett volna megtekinteniük. Miután azonban a diákoknak tudomására jutott, hogy Cantacuzino a háború alatt németbarát magatartást tanúsított, nem óhajtottak a programnak ezt a számát betartani és nem utaztak el. Ezt a tényt bukaresti körben ma élénken kommentálták.

— Meghalt Bulgária legnagyobb költője. Szófiából jelentik: Bulgária legnagyobb költője, Vazoff Ivan 71 éves korában meghalt.

— Az „Arbeiter Zeitung” a cionista kongresszusról. Bécsből jelentik: Az „Arbeiter Zeitung” vasárnapi számában karlsbadi levelet közöl, amelyben a levélró hosszasán foglalkozik a cionista kongresszussal: annak a zsidó proletariátus szempontjából való jelentőségével. A levélró a zsidó munkásság, nevében felhívja az internacionális proletariátust, hogy minden ország munkássága támogassa politikát és erkölcsi erőket a cionizmust, amely elsősorban a zsidó munkásokat és proletárokat akarja Palesztinába elhelyezni, olyan elemeket, amelyek el vannak telve a produktív munka szeretetével. Ez annál fontosabb, mint hogy a zsidó munkas előtt az országok lezárják sorompóikat. Minden keleti zsidóban ártárgit néznek és senki se gondol arra, hogy a rajna vastfalú bányákban harmincezernél több keleti zsidó dolgozik.

— Megalakult az országos hiszupari szövetség. A kolozsvári kézműipari Munkaadók Szövetségének megszűrés és hentesipari szakosztálya szeptember 25-én kezdte meg a Magyarországtól Romániához csatolt területeken lévő szakmabeli érdekeltségek kongresszusát. A kongresszuson körülbelül háromszázan jelentek meg. Előnké Rethy Károlyt (Kolozsvár), társelnökké Theil Józsefet (Medgyes) és Kabacianu Dimitriut (Brassó) választották meg. A kongresszus táviratilag üdvözölte a királyt és a kormányt. A kongresszus első napján elhatározták, hogy memorandummal fordulnak a kormányhoz a huszmaximalási rendelet hatályon kívül helyezése iránt, követelik azonkívül a szabadkereskedelem visszaállítását, szakmabeli képviselőknek az ügybíró-ságba való delegálását. Intézkedést kérnek továbbá a marhavalek sürgős kiállítására és követelik a szállítási mizeriák megszüntetését, a vásárok pontos betartását, a vágási tilalom megszüntetését, a Kolozsváron megalakult hiszupari mellektermékeket értékesítő szövetséget: egész Erdélyre és Bánátra való hatáskörű kiterjesztését. Kimondták végül az erdélyi és banati hiszupari országos szövetség megalakulását. Felirnak a kormányhoz a vasárnapi teljes munkaszünet elrendelése érdekében is. A kongresszust ma folytatják.

— **Feljelentették gróf Bethlen Istvánt zsarolásért.** A magyar miniszterelnök tordaranyosmegyei földbirtokos rokona gróf Bethlen ellen a kolozsvári rendőrségen Constatate György magyarfratái földmives zsarolás címén feljelentést tett. A forradalom idején a gróf parancsára — akinek kastélyában fosztogattak és aki azt hitte, Constate is részes a fosztogatásban — Tamási Tibor főhadnagy konstatet, mellének szegzett revolverrel arra kényszerítette, hogy 850 koronáját átadja. A pénzt a gróf tanúk jelenlétében eltette. A rendőrség megindította nyomozást.

— **Chalucoek érkezése Jaffába.** Jaffából jelentik: Haromszáz chaluco, aki most érkezett meg Triesztből, minden akadály nélkül partszállott. A chalucokat a kikötőnél a cionista bizottság képviselői és nagy közönség várta.

— **Vilmos császárszár balesete.** A „Hagiche Posti” jelentése szerint Vilmos császárszár a napokban baleset érte a doornai kastély kertjében. Doornban már huzamosabb idő óta vihar dúl és a park évszázados fái kidőltek. A volt császárszár, sőt közben egy ilyen, majdnem egy méteres átmérőjű tölgy zuhant, ami azonban csak a földhöz verte, de csodálatos módon, kisebb horzsolásokon, zúzódásokon kívül egyéb baj nem érte, mert csak a fa ágai sodortak a földre.

— **Bányászercsökkentés az ékszírályásban.** Targovistéből jelentik, hogy a Dorcestiben levő lignitbányában tegnap súlyos szerencsétlenség történt, amelynek két halott és négy sebesült munkás áldozata van. A szerencsétlenség oka az volt, hogy a munkások az egyik tárnában tamadt tüzet akarták eloltani, miközben a tárna beomlott és a szerencsétlenség bányászokat maga alá temette. A subszűtők állapota nagyon súlyos.

— **A „Poleo Cedeo” egyet értesíti tagjait,** hogy az „Pnepekre” a sántéri Kioszkban rendezett bejáratot. Kérjük a tagokat, hogy tüleiket szerda estig okvetlen válasszák ki Forduló-u. 1. szám alatt.

KÖZGAZDASÁG

Szervezik a „Solidaritatea”-t pénzügyi szövetséggé

Az értékek visszahozására tervezett bankszindikátus gyűlése

— Az Új Kelet tudósítójától —

Az erdélyi bankok az idegen értékek visszahozására vasárnap délután a Banca Agraria helyiségében bankszindikátus alakítása céljából gyűlést tartottak. Az eredeti terv szerint az értékek visszahozására és a trianoni békeszerződés következtében szükségessé vált egyéb pénzügyi műveletek lebonyolítására ad hoc szindikátust alakítottak.

A gyűlésen azonban már Ratiu Domokos elnöki meggyőzéséből nyílvánvaló lett, hogy a bankgyűlés nagyobb arányú pénzügyi szövetséget kíván teremteni. A „Solidaritatea” pénzügyi szövetség, amely eddig Nagyszebenben székelt, csak a román bankokat foglalta magában. A magyar bankok, mert a vezetésben nem vehettek számszámnyuknak megfelelő részt, nem léptek be a szervezetbe. Ratiu Domokos bejelentette, hogy a Solidaritatea-val folytatott tárgyalások annyira előrehaladtak, hogy a meggyőzés biztosra vehető. Ezerint a Solidaritatea alapszabályait megfelelően módosítják és a pénzügyi szövetség, amelyben ezután az összes bankok résztvesznek, Kolozsvárra teszi át székhelyét.

Fodor Gyula aradi bankigazgatónak, Vlad Aurél volt pénzügyminiszternek, a Solidaritatea jelenlegi elnökének és Deutsch Gyula brassói igazgatónak hozzászólása után az elnök indúványára a közgyűlés elhatározta a szövetséget megalakítani. Bizottságot küldenek ki a Solidaritatea alapszabályainak átdolgozására. A bizottság tagjai a következők: Vlad Aurél, Constantin Pop, George Adam, Ratiu Domokos, Ovidiu Vasiliu, Schullens A., Bergleitner

D., Ferenczi Gyula, Lendvai Emil, Boesánczy László, Fodor Gyula, Kertész Kornél és Balogh Géza.

A bukaresti, bécsi és budapesti tőzsdék elmúlt hete. **Bukaresti tőzsde.** A bukaresti értéktőzsde még határozottan a lebbse hatása alatt áll, az értékpapírok azonban nem mutatnak kialakult irányt. Így bankértékekben a Romaneasca, Generala, Natiunei, Comerciala 10–20 pont emelkedést értek el a hét folyamán. A petróleumpapírok közül az Astra 400 pontos emelkedésével szemben a Steara 200 pontot veszített; eső tendenciát mutatnak a rescai értékek is. A valutapiacra a lei visszabiléző paritása érezhető. A dollár az európai terméskilátások javulása és az amerikai export valutáris nehézségeinek ellenhatásaként visszaféjlődő irányzatot mutat. Az árfolyamok általánosságban elkéssé követik a zürichi kialakulást.

Bécsi tőzsde. A bécsi tőzsdén a hausse-örlet oly méretű, hogy az árfolyamokat nem lehet megállapítani; úgy a valuta, mint értékpiacon mindenki csak vásárol minimális kínálattal mellet. A hausse első eredményeképpen a kis kontremínörök elvették, de a penztelen kontremín általánosságban kénytelen volt feladni állását s fedezeti vásárlásaival növelni az amugy is túlfeszített keresletet. A dollár árfolya a hét folyamán kilégéseivel 1660, a szokolé 20 koronáig emelkedett s még a lengyel marka is elérte a 37 és fél pont árfolyamot. A zürichi javulás s a kormány forgalomkorlátozó intézkedései egyelőre eredmény nélkül maradtak. A bankpapírok közül különösen a Hitel részvényeket keresték. A torlában különösen a hajózási értékek emelkedtek.

Az árutőzsdén a valutahausse ugrásszerű emelkedéseket vont természetszerűleg maga után, melyet csak növelt az a hír, hogy pl. Hamburg az élelmiszereket már nem is márkában, hanem shillingben kontemplálja. Kínálati árak elérhetetlenek és különösen külföld számára túlmagasak. A tőzsdetanács a valuta-hausse folytán a tőzsde ellen elhangzott támadásokkal foglalkozva, miközben visszautasította az ellene felhozott vádak, elhatározta, hogy a spekuláció korlátozása céljából a börzét szerdai napon zárva tartja.

Budapesti tőzsde. A budapesti tőzsdén a korona zürichi újabb alacsony jegyzése élénk forgalmat jelentett. A hivatalos forgalomban eszközölt nagyszámú kötés az árfolyamokat ugrásszerűen emelte. A valutapiacra a dinárt keresték, de a lei és szokolé is lényegesen megerősödött. A devizapiacra a berlini kifizetés gyöngült, a prágai hatalmasan megszilárdult.

A gabonakivitel. A bukaresti statisztikai hivatal kimutatása szerint ez évben a gabonatermés összesen 160 ezer vagont tesz ki. Ebből 40 ezer vagont kivitelre, 40 ezret befésre, 20 ezret a hadseregnek és a többi a földművelésügyi minisztérium. A Franciaország-nak szállítandó búzából eddig 3631 vagont szállított le Románia. 380 vagont utban van, 2226 be van raktározva, 5436 vagont már megvásároltak és készen áll a szállításra, 3300 vagont még meg kell vásárolni. A szállítás Brailából történik, ahol huszonháromezer leibe kerül egy vagon. Románia eddig száz millió frankot kapott a kiszállított gabonáért. Ausztriával, amellyel Románia kereskedelmi szerződése lejárt és még nem újították meg — most vannak folyamatosan a tárgyalások. Az alacsony értékű osztrák valuta miatt csak ipari cikkekért kompenzációs üzlet alakjában exportálnak Ausztriába gabonát.

Emelkedik a petróleumtermelés. A „Moniteur du Pétrole” szerint a regábeli petróleum telepek elektromos áramszolgáltatását sikerült rendes mederbe terelni, minek folytán a termelés intenzíven emelkedik. A napi termelés ezidőszert 800 kocsiarákományt tesz ki.

Szabadkát tették a malmok gabonavásárlásait. Az aradi Kereskedelmi és Ipar-kamara akciójára megindított molnár mozgalmak eredményeként — mint Bukarestből jelentik — a belügyminisztérium kebelében működő

gabonabizottság utasította a megyei bizottságokat, hogy tegyék lehetővé a megyék területén a malmok számára a belső szükséglet fedezésére szolgáló gabonamennyiség bevásárlását.

Valutapiac:

Bukarest, szept. 26. Márka 104–107, leva —, font sterling 425–430, francia frank 815–820, svájci frank 1970–1980, olasz líra 470–475, drachma —, dollár 115–117, arany —, ezüst —, osztr. kor. —, cseh korona —, szokolé —, **Napoleon** —, lengyel marka —, dinár —, **Török líra** —, magyar korona —.

Páris, szept. 26. Bukarest 12 1/4, London —, Newyork 1408, Róma 58 3/5, Berlin 18 —, Madrid 183 —, Svájc 342 50, Prága 16 78.

Zürich, szept. 26. Bukarest 500, Berlin 583 3/5 —, Amsterdam 183 3/5 —, Newyork 580 —, London 2165 —, Páris 4140 —, Milano 2400 —, Brüsszel —, Kopenhága —, Stockholm —, Krisztiania —, Madrid —, Prága 640 —, Budapest 85 —, Zágráb —, Buenosayres —, Varsó 18 —, Bécs 50 —, osztr. leb. kor. 37 —.

SPORT

Vasárnapi eredmények. A bajnokság második fordulója, érdekeltek és unalmas játékokat nyújtott. A csapatok mind a legkezeletlenebb footballt játszottak.

KAC—MCFR 0:0. A KAC csapata elbizakodottan ment a küzdelenre. Rendszertelen játék és folytonos játékos cserélgések után nem tudott eredményt elérni. Ha történetesen csak egy lövőképes csatára lett volna a vásárhelyi csapataknak, könnyen győzhetett volna.

Victoria—CFR 2:1 (0:0). Minden számítás és kombináció nélküli játék. A CFR állandó fölényt a lelkes Victoria védelem teszi veszélytelenné. A mérkőzéseket Lengyel (Arad) vezette.

Márosvásárhely: MTK—KKASE 2:0 (0:0). Az MTK csak elkecseregett küzdelem árán tudott győzni a kiválóan védekező KKASE felett. Az első gólt indokolatlan tizenegyesből, a másodikat pedig a játékidő letelte után éri el az MTK. A KKASE megnyerhette volna a mérkőzést.

A Jehuda a nagyszebeni alosztály bajnoka. Vasárnap délután játszottak Nagyszebenben a bajnokság utolsó fordulóját. A Jehuda a HTV-vel került szembe, amelyet 1:0 (0:0) arányban megvert. Ezzel a mérkőzéssel a brassói kerület szebeni alosztályának bajnokságát a rövid idő alatt szép sporterővel befutott nagyszebeni zsidó futballcsapat nyerte meg. A bajnok Jehuda a bajnoki mérkőzések során mindig győzött. A legrégibb szebeni futballgyűlés, az NSE a második helyre szorult. A brassói kerület bajnokságáért most a Jehuda és az NSE fogja összemeríteni erejét a két legjobb brassói csapattal.

VSE—Boimi 2:0 (1:0).

Brassó: Hargita—Ivria 2:0 (2:0). A második gól az Ivria kapusának hibájából került a hálába.

Ivria ifj.—Brasovia ifj. 1:1 (1:0).

Nagyvárad: NAC—Egyetértés 1:1 (0:0). Nagy meglepetés. A NAC nagy fölényrel, de lelkesedés nélkül játszott. A balszerencse mellett Varga kapus bravuros védekező mentette meg az Egyetértést a vereségtől.

Nagyszeben: Nagyvárad—Törökös—NSC 1:0.

Sepsiszentgyörgy: Brasovia Ifj.—Concordia 4:2 (3:1). Propaganda mérkőzés. A szentgyörgyi csapatban játszott Péter László, a KAC bajnok-atléta is, aki egy gólt is ugott.

Arad: AMTE—Törökös 2:0 (2:0).

AAC—AVSE 2:2 (2:1).

Dés: DMTE—Aszkulap 1:0 (1:0).

Unió—DMTE 15:0.

Torda: TSC—Dési Unió 2:0 (2:0).

Szászreges: SzTK—NSE (Nagynyed 3:0 (3:0)).

Szamosújvár: Spárta—Concordia 5:0 (3:0).

Segervár: STE—Szte (Szentagota) 8:0.

Dicsőszentmárton: Dacia—Kadimak 0:0.

Felkém a Haggibor I. és II. csapatának összes játékosait, hogy a f. hó 27-én, kedden délután fél 5 órakor tartandó trainingen a sporttelepen teljes számban jelenjenek meg. Jakobi Ernő, a Haggibor intézője.

כשר KÁVÉCSARNOK "ארט" és étterem jóitalok, naponta friss háziálmények

GRÜNFELD-nél

Oradea-Mare, Str. Saguna (volt Kapucinus-utca) 6
Pontos kiszolgálás!! — Szolid árak!

SZÍNHÁZ

MAGYAR SZÍNHÁZ

HETI MŰSOR:

Kedd: Gyémántkőszőrös. (Újdonság, ötödik sz. Poór Lili első fellépése. Napibérlet 14. szám B. Rendes helyarákkal.)

Szerda: Rigoletto. (Kovács Margit vendégjátékával. Új szereposztással. Opera helyarákkal. Operabérlet 5. szám. Előadás kezdén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják.)

Csütörtök: Prometheus. (Újdonság, először. Premiérbérlet 4. sz.)

Péntek: Prometheus. (Újdonság 2-szoros. Rendes helyarákkal. Napibérlet 15. szám C.)

Szombat: Hattyu. (Újdonság, 6. sz. Rendes helyarákkal. Napibérlet 16. szám D.)

Vasárnap d. u.: A beoltott Adólar. (Operett-újítás, 7-sz. Rendes helyarákkal.)

Vasárnap este: A sárga csikó. (Szantgyörgyi István fellépésével. Rendes helyarákkal. Napibérlet 17. szám A.)

Hétfő: Leányvásár. (Operett-repriz. Új szereposztással. Rendes helyarákkal. Napibérlet 18. szám B.)

A műsorra tüntet előadások jegyei előre megválthatók a színház pénztáránál.

A színházi iroda hírel: Prometheus. László Erdélyi előadását a közönség és szorgalommal készíti elő a színház a Prometheus bemutatását. Eftimov Viktornek ez a grandiózus, mely dráma költeménye, mely a krisztusi gondolat örökérvényességét és az igazságot a természet plasztikus képeiben, bizonyára magával fogja ragadni közönségünket. Színeszeneiket a menedz és nehéz feladat rendkívüli módon sarkallja. A fordítást az eredeti francia alexandrinusokban Kádár Imre dr. mesteri módon s költői ízléssel végezte, a 10. dezés komplikált munkája pedig a Janovics Jenő dr. kezében van. A rendezés a klasszikus színpad három részre tagozódását igyekszik megelőzni a bizonyos, hogy ez a kísérlet igen érdekes lesz s érdekes lesz tanulságot vonni abból, hogy a közönség miképpen fogadja az ókori színpad megújulását. Pénteken este is a Prometheus játsszák, rendes helyarákkal. A színházi pénztár a csütörtöki és pénteki előadás jegyeit is már most árusítja. — A gyémántkőszőrös — Poór Liliel. Ma este a legkellemesebb francia vígjátékot egyike, a Gyémántkőszőrös fog színi kerülni és pedig a tavaszi évad diadalmát szereposztásában. Simettel mos is Poór Lili fogja játszani, akinek ez lesz első fellépése az évadban, a többi szerepet pedig Iszák Margit, Lackó Aranka, Oláh Lengyel, Taray Mihály fogja játszani. — Hattyu. Hatalmas előadása lesz szombaton este az óriási sikerű Molnár-újításnak, a Hattyunak. — Rigoletto. A legközönségszerető előadás szombaton este lesz. Verdi Rigolettoja fog színi kerülni s az előadásnak külön érdekessége lesz, hogy a címszerepet először fogja Szűcs Frigyes énekelni s hogy Gilda szerepében Kovács Margit — mint vendég — fog bemutatkozni. A Rigoletto előadást Stephan és Kármay készíti elő s ő is fogja vezényelni.

A mozgóképek: Egyetem-zgóban: Kedd, az amerikai Pathégyár óriási sikerű újítása, a lengyel zsidó, főszerepben Amerika legnépszerűbb film-színésze, Frank Kocan. Megható erőt dráma. Szerda, csütörtök, péntek rendkívüli hatáson megrít és rendkívüli társadalmi dráma. Fősz. a Pathé-csillagere. Főszerepben Philipp Dorit. — Apollo-mozgóban: Kedd, Arthur Landesberger szellemes regénye filmen. Hr. Hrn. kalandjai. Egy dicsőítő masterdetektív felülvizsgálata, kit egy ügyes utómber alaposan megírta. Szerda, csütörtök, Ramara filmjében. Főszerepben Erich Kaiser, Titz és Sadi von Blondel. Rendkívüli érdekes mozgóképek tartalom. — Uránia mozgóban: Kedd, a diadalmas. Caarina. Világ fejezete. Jóltevő aranyasszony. Szerda, csütörtök Caarina. VIII. k. rész. Maud hosszúja. Péntek, szombat, Tosca, Sardon. Victor villághírű dráma filmen, főszerepben Francesca Bertini.

Főszereplő: DR. FISCHER JOSEF
Felelős szerkesztő: MARTON ERNŐ

Kiadó: KADIMA kiadó vállalat központi
Szerkesztőség: Galen-Hsg. Pórtörőút (vél) Pórtörő út 44.

Kiadóváltó: Színház-újság

Fiókládó: Nagyvárad: Deák Ferenc-u. 9.
Nívatal: Arad, Str. Alexandri 1.
Szalmár, Bathányi-utca 24. sz.

Előfizetési ár: havonta 30 le

NYILTTER*)

Felkérem a t. hitelezőket, akiknek Kálmán utóda Erzmán Albert céggel szemben követelésük van, nálam legkésőbb 8 nap alatt jelentsék be, mivel az üzletet átvettem és azt saját nevem alatt tovább vezetem.

Turda, 1921. szeptember 19.

Kálmán Mendel.

*) E rovatban közölték a beküldő felelős.

Cukor, kávé, rizs, bors, csokoládé stb.

nagyban és
kicsinyben

DONOGAN ÉS FENDRICH

STR. MOTILOR (MONOSTORI-UT) 38. SZÁM

TELEFON: 6-96

TELEFON: 6-96

Új kóser étterem megnyitás!

Ma csütörtökön, szeptember 22 én nyituk meg az Unió- és Mátyás király-u. sarkán a

„Lloyd” ort. kóser étterem

Van szerencsénk a n.e. közönség tudomására hozni, hogy a modern kornak megfelelően alakított elsőrangú.

ORT. KÓSER ÉTTERMET NYITOTTUNK

Minden igyekeztünk a tisztelt közönség legmészebbmód igényeit kielégíteni. — Elvállalunk bankett-, lakodalmak-, társas vacsorák stb. rendezését a legújabbó ah árán. — Előzékeny, figyelmes és pontos kiszolgálás. — A nagyszerű közönség szives támogatását kéri.

LÖWY ÉS FEUERLICHT

tulajdonosok

Al. pitalat | **HERCZ IMRE** | Tele-on-sz. 191-ben 433

dizsnersz. és szalonra nagykereskedő

ORADEA-MARE — KISTARAD
Str. Vlahuta (Szent János-u.) 32. sz.

Helyi újságokat keresek!

Grünwald

Üvegcsiszolda, tükröráruháza és épületüvegezési vállalata

Oradea-Mare, Str. Gerliczy-utca 18.

tudatja, hogy tükröüveg-szállítmánya megérkezett!

Készít mindenféle csiszolt butorüvegeket és tükröket, tükrök újratüszítését. — Fintók 1. U. III. rendű (19/16 coll) ládákban. Épületüvegezés! Minden méretű valódi cseh tábláüvegek állandó nagy raktára

Legelőcsőbb bevásárlási forrás!

DEUTSCH K. I.

Üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad.

Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.

Telefon 71 Interurban

Állandó nagy készletek fehér, kristály, üveg, karlsbadi porcellán, díszmű- és konyhaberendezési cikkekkel.

Első mechanikai paplan- és ágynemű-gyár

Értesíti a t. közönséget, hogy nagy szállítmány — békébelli

Kashmir és selymek

Érkeztek, különböző színekben

Raktáron tart — és megrendelésre szállít

Kashmir, — különböző cloth- és szövetszármazékokat, ágyneműket, matracokat,

a legelőcsőbbtől a legdizsesebb kivitelig gyorsan és jutányosan

Üzlet: Bolyai-utca

Műhely: Str. Rada (Bocskay-u.) 9
(Gör.) Hotel Daclava szemben

A legjobb rum-essencia 65 lei, más essenciák 75 lei kg. kenti

árban kaphatók

Glück Henrik gyárában
Oradea-Mare (Nagyvárad) Cămin Viet. 1253
(volt Koltzvári-u.) 74

Lámpaárak!

Kristályfóhér lámpaárak
Cseh tábláüveg
Ornamentüveg és klt.
Porcellánárak
Borított és csiszolt üvegarak
dus szortirozásban raktáron vannak

KOMLÓS TESTVÉREKNÉL
ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD
KÉRMEN ÁRAJÁNAK

APROHIRETÉSEK

Egy árú és 1 lei. Vastagabb betűvel 2 lei
Legkisebb apróhirdetés ára 10 lei.

Angol, francia, német
nyelvekből oktatók. Calea
Victoriei (v. Kossuth Lajos-
utca) 18. 2583-1

Gyakorlott gépirő, ki románul is tud, azo-
nali belépésre kerestetik.
Dr. Fischer József ügyvéd.
Calea Regele Ferdinand 11

Isr. nevelő elemi, pol-
gári alkalmat oktát. ház-
tartásban segít, állást ke-
res. Cím: Galamb-utca 13
2614-1

4000 lei óvadékkal bár-
mely állást vállalkoz. "Meg-
bizható" jellegre kiadóni
váltatba kérék.

30 éves izr. fiatal ember
benőstülne — vagy meg-
nőstülne. Leveleket "Ihalla"
jellegre kiadóni.

Nyerésbörben teljesen
szakértett bevásárló ke-
retek. Ajánlatok intéze-
dők Sámson börtényhez.
Gyufagyár-u. 1. 2615-1

BLUMENFELD ÉS SIMON
RT. CLUJ 1208
Ajánlja saját főzési szilva-, meggy- és szőlő-
lével, valamint finom trüffel- és csokoládé-
val. — Jól illő és ízletes. —
Már. János Maniu (v. Szentegyház-u.) 22

Héber gyorsírás tankönyve
Hasznos tanácsok. — Megrendelhető a
28. N. Sz. könyvtárában. — Ára 30 lei

Ajánlunk azonnali szállítást importált
makol vöröshagymát és fokhagymát
továbbá bányai rózsaburgonyát vagon-
telekben
Pör Testvérek, terménynagykereskedők
Sürgőnycím: „PRODUCT.“

Alulírott értesitem a nagyérdemű közönséget
hogy az általam alapított
METROPOL KÁVÉHAZ
vezetését újból átvetttem
s azt régi szakszerűséggel fogom kezelni, hogy
ezáltal a múltban tapasztalt jóindulatú pártfogást
újra is kiérdemljem
Teljes tisztelettel — **LÓWY JÓZSEF**, kávé

Ne feledjék el, hogy a világszerte ismert
Ráth Hermann Triest

הרמן ראט
40 éves szakmárcsával
és az új termékek
bizalma folytán még mindig
a legjobb és legmegfelelőbb

הרמן ראט
הרמן ראט
הרמן ראט
הרמן ראט
הרמן ראט
הרמן ראט
הרמן ראט
הרמן ראט
הרמן ראט
הרמן ראט

Ráth József máramarosszigeti
nagykereskedő útján ab Bukarest

a legolcsóbb napl. árak mellett
Felvilágosításokkal készséggel
szolgálok.

Josef Ráth Hotel Simplon Bucurest

Szobát keresek kőse-
rellással, ajtókat, Or-
vostanházakat, jellegre
kiadóni váltatba kérék.

Művészt keresek és al-
kalmat olcsón váltatba kérék.
Atanin, Heitzi-u. 16.

Zongorák:

rövid keresztharcsa, —
pianinók, perzsa-
nyegyek, antik bútorok
és porcelánok jutányo-
san kérének eladásra

Sternberg
ORADEA-MARE, STR. LÁSZLO-FER 2

A világhírű
Kerpel Kézfimozító
Kerpel szappan
Kerpel Bőrcsappan
Kerpel hirtőpör

kapható kicsiny-
ben és nagyban.
Rózsa nagydrogeriában
Cluj—Kolosvár, Piata Unirii 36
Mátyás kir. tér — 1286

Azonnal raktárról szállítunk

bármely mennyiségben versenyen kívüli árakban:

DITMAR-féle lámpaárut. — Zománczott
edényt. — Automata- és Duvlakatokat. —
Pürésreszelő. — Láncárut. — Csizmapatkó
szeggel 0—24 számig. — Konyha- és
zsebkecsék. — Mody- és francia patkó-
szeg. — Recésfejű talpszeg. — Marha- és
lóvakaró onozva. — Valódi „PYRAM”
cipőkrém. — Patentkapocs. — Zámfirescu-
és Berindei csokoládé gyári árban. —
Saját készítményű divat- és parasztpipát.
Összes norinbergi- és rövidárut. 2586-1

Kérjük a szükséges mennyiség megneve-
zésével — minél előbb — megírni

Fratii HIRSCH Testvérek
Simion-Silvaniei — (Szilágysemité.)

A Temesvári Gyapjulpár Rt.

Kolozsvári főközlötében:

Caj. Viktoriel (Kossuth Lajos-u.) 24
eredeti gyári árakon kaphatók:
férfi- és női gyapjuszövetek

En-gros és en-detail!

HARISNYAÁRUK EN-GROS!

Csak egy ut vezet az erőből, egészen
a pártatlan határhoz
HIGIEA SOSBORSZESZ

Kapható mindenütt!
Gyártja: „HIGIEA” Kosmetikai és Vegyesüzem Gyár
1935
CLUJ — KOLOSVAR

PYRAM

TERPENTINES CIPŐKRÉM

Valódi minőségben
mindenütt ismét kapható

Kérjenek árjegyzéket!

Szállítás megkezdődik!
Paiskolák- és szállítóvany-
telepek Részvénytársaság

Ambosy, Fischer és Társa Alad—Nagyenyed

A BÉCSI DIVAT SAISON-ÚJDONSÁGAI MEGÉRKEZTEK

VELOUR
DUVETIN
HOMESPUN
SHELAN
GYAPJU TRICOT
SHOTIS
VELOURCHIFFON
ANGOL RUHA-BÁRSONY
CREP DE CHIN
CHARMANT
HAROGEN
CREP GEORGET
FANTASIE

AZ ÖSSZES DIVATSZINEKBEN
OLCSÓ ÁRAK!
GRÜNWARD ÉS STEINER
NŐI DIVATKÖLÖNLEGESSÉGEK ÁRUHÁZA
CLUJ, PIATA UNIRII No. 12

Lámpaárut, uborka- és be-
fűtés tüvegek,
kristályfóhár csiszolt üvegáru, demijonok
legolcsóbban beszerezhetők

Ausländernél Cluj
Piata Mihail Viteazul 39. sz. alatt
EN-GROS! — EN-DETAIL!

„Melissát” kérjen, ha finom!
cukorkát akar!

Deutsch Testvérek Cluj, Piata Unirii (v.
Mátyás király-tér) 16.
Nemzetközileg ismert vállalat. — Rendelésre gyűjtő- és vagon-
szekerek a kőből, valamint a legújabb technikával és
anyagokkal. — Fuvardíjak és szállítási díjak.

Jomkipurra alkalmas
POSTÓCIPŐK

„HERCULES”
cipőszövetbe Str. Regele Ferd. 5
női 22, férfi 25 lei árban kaphatók

CHEMNITZ (NÉMETORSZÁG)
férfi-, női- és gyermek
harisnyák és kötött-árak
gyári árakban —
Berkovits Dávid — Máramarossziget
Főter, Városház-épület. — Kérjen mintákat!

KRISTÁLY

Fest, tisztít. TELEFON
500, 11-31

Elvámolás! — Nemzetközi szállítványok!

AZ ERDÉLYI AUTOMOBIL SZÁLLITÁSI R.T.

Intézményi feltételek mellett vállal mindennemű szállítást,
berakozást, költöztetést saját párnázott butorkocsijaival
egy helyben, mint vidékre. — Vasúton szállítandó árak
biztosítását előnyös feltételek mellett vállalja

Városi iroda: Cluj—Kolosvár, P. Unirii (Mátyás kir.-tér 7. Telefon: 67
Vasúti iroda, raktárak és fuvartelep: Str. Căli Ferate 6. (Vasút-u.) 6
Telefon: 4—67

Nemzetközi szállítványok! — Elvámolás!